

## Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta kuntalain muuttamiseksi

Kaupunginhallitus 02.03.2026 § 48  
140/03.00/2026

Valmistelija

Hallintopäällikkö Rinta-Jouppi Juha

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain (410/2015) muuttamisesta. Esityksessä selkiytettäisiin valtiovarainministeriön toimivaltaa ja roolia kuntien toiminnan ja talouden varautumisen yleisessä ohjauksessa ja seurannassa. Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä muita muutoksia.

Valtiovarainministeriön tehtävistä säädetään kuntalain 10 §:ssä, jonka mukaan valtiovarainministeriö seuraa yleisesti kuntien toimintaa ja taloutta. Säännöksen voidaan tulkita jo nykyisin antavan ministeriölle toimivallan seurata kuntien varautumista osana kuntien toiminnan ja talouden yleistä seurantaa. Sen sijaan kuntalaissa tai muualla lainsäädännössä ei ole säännöstä, joka antaisi valtiovarainministeriölle selkeästi toimivallan yleisesti ohjata kuntien toiminnan ja talouden varautumista. Tilanteen selkiyttämiseksi lakiin lisättäisiin säännös, josta ministeriön ohjaustoimivalta kävisi nimenomaisesti ilmi.

Kuntalaissa on lisäksi havaittu tarve täsmentää vaikuttamistoimielinten oikeutta tehdä kuntalain mukaisia aloitteita. Nuorisovaltuuston aloiteoikeuden tarkentaminen edistäisi osaltaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjauksen tavoitetta, jonka mukaan hallitus edistää nuorten osallisuutta ja alueellista yhdenvertaisuutta muun muassa vahvistamalla nuorisovaltuustojen asemaa kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Nykyinen kuntalaki ei edellytä, että konserniohjeessa tulisi olla määräykset kunnan tytäryhteisöjen varautumisesta. Tytäryhteisöjen varautumista olisi kuitenkin perusteltua vahvistaa konserniohjeen kautta. Lisäksi lakia on tarve täsmentää kirjanpitolain soveltamisen ja kunnan toimintakertomuksessa annettavien tietojen osalta.

Esitykseen kuntalain muuttamiseksi sisältyy siten neljä keskeistä ehdotusta:

- 1) Kuntalakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan valtiovarainministeriö vastaisi kuntien toiminnan ja talouden varautumisen yleisestä ohjauksesta ja seurannasta. Muutos selkiyttäisi erityisesti ministeriön toimivaltaa ohjata yleisesti kuntien varautumista. Ohjaus olisi luonteeltaan yleistä informaatio-ohjausta, joka ei sitoisi kuntia oikeudellisesti.
- 2) Nuorisovaltuuston, vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston oikeus tehdä kuntalain mukaisia aloitteita kirjattaisiin selkeästi lakiin. Muutoksella vahvistettaisiin näiden vaikuttamistoimielinten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Lisäksi vanhusneuvostoa koskevaa sääntelyä joustavoitettaisiin siten, että kunta voisi käyttää vaikuttamistoimielimestä vanhusneuvoston sijasta sellaista nimeä, joka kuvaisi paremmin sen edustamaa paikallista väestöryhmää.
- 3) Konserniohjeessa tulisi jatkossa antaa tarpeelliset määräykset tytäryhteisöjen valmiussuunnittelusta, varautumisesta ja näiden yhteensovittamisesta kuntakonsernissa. Muutoksen tavoitteena on tehostaa tytäryhteisöiden varautumista normaaliolojen häiriötilanteisiin ja

poikkeusoloihin sekä edistää varautumisen yhteensovittamista kuntakonsernissa.

- 4) Kunnan toimintakertomuksessa tulisi jatkossa esittää arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä. Lakiin lisättäisiin myös säännös siitä, miltä osin kirjanpitolain säännöksiä ei sovellettaisi kunnan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Lainmuutosten on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian. Kirjanpitolain soveltamisen poikkeuksia ehdotetaan sovellettavaksi kuitenkin vasta vuoden 2028 alusta alkaen, jolloin muutokset otettaisiin huomioon ensimmäisen kerran vuoden 2028 kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä. Kuntien konserniohjeet olisi oltava uuden sääntelyn mukaiset viimeistään 31.8.2027.

Esityksellä parannettaisiin valtiovarainministeriön edellytyksiä ohjata yleisesti kuntien toiminnan ja talouden varautumista. Ohjauksella pyritäisiin lisäämään kuntien varautumisen tasoa ja sen yhtenäisyyttä, ja siten parantamaan kuntien edellytyksiä selvitä tehtävistään normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Lisäksi esityksellä tehostettaisiin kuntien riskien hallintaa ja kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöiden varautumista, edistettäisiin taloudellisen vastuullisuuden tiedostamista ja raportointia osana toimintakertomusta sekä parannettaisiin kuntien talouden vertailukelpoisuutta. Esityksellä myös vahvistettaisiin kunnan vaikuttamistoimielinten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä mahdollistettaisiin vanhusneuvoston nimeäminen nykyistä joustavammin.

Lisätietoja tarvittaessa antavat:

- neuvotteleva virkamies Marja Liukko (13.2.2026 asti), p. 02955 30147, marja.liukko(at)gov.fi
- finanssineuvos Teemu Eriksson, p. 02955 30177, teemu.eriksson(at)gov.fi
- hallitusneuvos Mervi Kuittinen, p. 02955 30445, mervi.kuittinen(at)gov.fi

-----

Loimaan nuorisovaltuusto (Nuva) on antanut Suomen Nuorisovaltuustojen liitto ry:n (Nuva ry) lausuntoon (<https://nuva.fi/lausunto-kuntalaki/>) pohjautuen lausunnon 24.2.2026 koskien kuntalakia. Loimaan nuorisovaltuuston lausunnon mukaan ”Loimaan Nuorisovaltuusto vastustaa tätä kuntalain muutosta. Kantamme on, että lakiesitys voisi vaikuttaa nuorisovaltuustojen nykytilannetta heikentävästi. Siksi lakiin tulisi kirjata ennemmin suora aloiteoikeus nuorisovaltuustoille, kuin kuntalaisaloitteen soveltaminen. Lakiesityksessä on mainittu, että nuorisovaltuustoille voidaan jatkossakin antaa suora aloiteoikeus. Kuitenkaan lakitekstissä tätä ei ole, joten on riski, että kunnat jättävät tämän huomiotta tai voivat jopa poistaa nuorisovaltuustoilta jo aikaisemmin myönnetyn suoran aloiteoikeuden. Loimaan nuorisovaltuusto on käyttänyt ennenkin suoraa aloiteoikeutta ja todennut prosessin olevan toimiva. On tärkeää, että nuorten aloitteet käsitellään samalla prosessilla, kuin muiden päättäjien aloitteet, jolloin nuorten ääni kuuluu päätöksenteossa huomattavasti vahvemmin.”

-----

Suomen Kuntaliiton liikunnan ja nuorisiasioiden erityisasiantuntijan sekä Nuva ry:n edunvalvonnan asiantuntijan vuonna 2025 esittämän näkemyksen mukaan ”Kuten kunnat, myös nuorisovaltuustot ovat erilaisia. Käytännössä nuorisovaltuustojen vaikuttamismahdollisuuksista päättää kunnanvaltuusto. Moni kunta onkin myöntänyt nuorisovaltuustoille

läsnäolo- ja puheoikeuksia lautakuntien, valtuustojen ja hallitusten kokouksiin sekä myöntänyt nuorisovaltuustolle suoran aloiteoikeuden kunnanvaltuustoon. Nämä ovat tehokkaita tapoja varmistaa, että nuorten näkökulma tulee esiin kunnan eri toimielimissä. Pelkkä edustuksellinen demokratia ei kuitenkaan riitä, kun nuoria halutaan aidosti kuulla. Pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen nuorten osallistaminen kunnassa vaatii resursseja, tahtotilaa ja osaamista.”  
(<https://www.kuntaliitto.fi/blogi/2025/nuorten-osallistuminen-ei-saa-jaada-puheisiin-nyt-tekojen-aika>)

-----

Kuntalain (410/2015) 26 §:n (Nuorisovaltuusto) mukaan ”Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä (nuorisovaltuusto) ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Nuorisovaltuusto voi olla useamman kunnan yhteinen. Nuorisovaltuustolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä kunnan asukkaiden hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun, elinympäristöön, asumiseen tai liikkumiseen sekä muissakin asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä. Nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen kunnassa. Lasten ja nuorten osallistumisesta ja kuulemisesta säädetään nuorisolain 24 §:ssä.”

Kuntalaissa ei säädetä valtuutetun eikä muunkaan luottamushenkilön aloiteoikeudesta. Asia on jätetty hallintosäännön varaan. Laissa kuitenkin edellytetään, että aloitteen käsittelystä otetaan tarpeelliset määräykset hallintosääntöön. Kunnat ja hyvinvointialueet eivät voi hallintosäännössään antaa vaikuttamistoimielimilleen toimivaltaa tehdä hallintopäätöksiä. Sen sijaan hallintosääntöön voidaan kirjata jäsenien puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnan ja hyvinvointialueen toimielinten kokouksissa. Tyypillisimmin vaikuttamistoimielimet osallistuvat päätöksentekoon aloitteillaan ja lausunnoillaan.

Nuorisolain (1285/2016) 24 §:n (Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen) mukaan ”Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain 26 §:ssä sekä hyvinvointialueesta annetun lain 32 §:ssä. Sen lisäksi, mitä tässä laissa tai muualla laissa säädetään, kunnan ja valtion viranomaisen tulee tarjota ja järjestää nuorille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn tai heitä tulee muutoin kuulla mainituissa asioissa. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.”

Laista hyvinvointialueesta (611/2021) 32 §:n (Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet) mukaan ”Aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vammaisneuvosto. Vaikuttamistoimielinten jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja. Lisäksi vaikuttamistoimielimiin voidaan valita muita henkilöitä. Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä.

Vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön tai vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta, ja vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella.”

-----

Loimaan kaupungin voimassa olevan hallintosäännön 14 §:ssä todetaan vaikuttamistoimielimiin (ml. nuorisovaltuusto) liittyen, että ”Loimaan kaupungissa on nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto. Niiden kokoonpanosta, asettamisesta ja toimintaedellytyksistä päättää kaupunginhallitus. Kaupunginhallitus hyväksyy niille toimintasäännön, joissa todetaan muun muassa toimielimen lakisääteiset ja mahdolliset muut tehtävät, jäsenten lukumäärä ja valintatapa, toimikausi, erottaminen kesken toimikauden, kokous- ja toimintakäytännöt, puheenjohtajan valinta, sihteerin tehtävien hoitaminen, toimintasuunnitelman laatiminen ja toimintakertomuksen antaminen sekä yhteistyö hyvinvointialueen vastaavan vaikuttamistoimielimen kanssa.”

Loimaan nuorisovaltuuston toimintasäännössä (Sivistyslautakunta 27.3.2025 § 33) todetaan aloitteiden osalta, että ”Muita nuorisovaltuuston tehtäviä ovat: 5. Tehdä aloitteita ja esityksiä, sekä antaa lausuntoja nuoria ja heidän elinolojaan koskevista asioista; nuorisovaltuustolla on esim. asioita valmistellessaan oikeus kuulla asiantuntijoita.”

Valtuutettujen aloitteista (valtuustoaloite) todetaan hallintosäännön 123 §:ssä seuraavasti: ”Kokouskutsussa mainittujen asioiden käsittelyn jälkeen valtuustoryhmällä ja valtuutetulla on oikeus tehdä kirjallisia aloitteita kunnan toimintaa ja hallintoa koskevista asioista. Nuorisovaltuuston jäsenillä on oikeus tehdä kirjallisia aloitteita kunnan toimintaa ja hallintoa koskevista asioista. Aloite annetaan puheenjohtajalle. Sähköisessä kokouksessa aloite lähetetään sähköisesti kokouksen puheenjohtajan ilmoittamalla tavalla. Aloite on sitä enempää käsittelemättä lähetettävä kaupunginhallituksen valmisteltavaksi. Valtuusto voi päättää, että aloitteessa tarkoitettujen asian valmistelusta käydään lähetekeskustelu. Kaupunginhallituksen on vuosittain maaliskuun ja syyskuun loppuun mennessä esitettävä luettelo valtuutettujen, valtuustoryhmien, nuorisovaltuuston ja nuorisovaltuutettujen tekemistä aloitteista, joita valtuusto ei ole lopullisesti käsitellyt. Samalla on ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin niiden johdosta on ryhdytty. Valtuusto voi todeta, mitkä aloitteista on käsitelty loppuun.”

Aloiteoikeudesta yleisellä tasolla (kuntalaisaloite) todetaan hallintosäännön 153-155 §:ssä (taustalla kuntalain 23 §, aloiteoikeus).

Lisäksi toimenpidealoitteesta todetaan hallintosäännön 11 §:ssä seuraavasti: ”Tehtyään käsiteltävänä olevassa asiassa päätöksen valtuusto voi hyväksyä käsiteltyyn asiaan liittyvän toimenpidealoitteen. Toimenpidealoite osoitetaan kunnanhallitukselle. Se ei saa olla ristiriidassa valtuuston päätöksen kanssa eikä saa muuttaa tai laajentaa päätöstä.”

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Rantala Jari

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus merkitsee tiedokseen Loimaan nuorisovaltuuston lausunnon ko. asiaan liittyen.

Kaupunginhallitus toteaa, että Loimaan kaupunki on huomionnut hallintosäännössään nuorisovaltuuston suoran aloitemahdollisuuden.

Kaupunginhallitus toteaa lausuntonaan, että esitetyt muutokset kuntalakiin ovat kannatettavia ja selkeyttävät varautumista, riskien hallintaa, raportointia, talouden vertailtavuutta sekä vaikuttamistoimielinten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Kuntalain valmistelussa olisi hyvä selvittää mahdollisuus sallia lain tasolla suora aloiteoikeus nuorisovaltuustoille. Mikäli tähän päädytään, niin samassa yhteydessä tulisi lisäksi selvittää mahdollisuus vastaavanlaiseen oikeuteen myös muille vaikuttajatoimielimille (vanhusneuvostot, vammaisneuvostot) tasapuolisuuden vuoksi.

Kuntalakiin esitetyt muutokset eivät hallituksen esityksen mukaan lisää kuntien kustannuksia tai aiheuta kunnille uusia lakisääteisiä velvoitteita, mikä on kuntatalouden näkökulmasta hyvä asia.

Päätös

Hyväksyttiin.